

Targum Hiob 19, 29–20, 6 w Qumran

Fragment targumu odkrytego w Qumran należący do Księgi Hioba 19, 29–20, 6 stanowi zakończenie piątej odpowiedzi Hioba (19, 1–29) i początek drugiej mowy Sofara¹. Z piątej odpowiedzi Hioba zachował się jedynie jeden wyraz באיש („zły”). Druga mowa Sofara stanowi paralelę do mowy Bildada w rozdziale 18 i obie dotyczą zniszczenia grzesznika, stojąc na stanowisku tradycyjnej doktryny odpłaty upatrującej cierpienia grzesznika jako skutek grzechu.

Krótki fragment mowy Sofara (20, 1–9) ukazuje funkcjonowanie zasady odpłaty, ze szczególną ostrością wskazując na katastrofę, która niespodziewanie spadnie na grzesznika. Por. Hi 20, 5 „krótkotrwałą jest tryumf złych ludzi, a radość niegodziwca jest tylko chwilowa”. W ten sposób Sofar niszczy nadzieję Hioba wyrażoną w Hi 19, 29 „(...) lękajcie się o siebie, lękajcie się miecza (...) abyście poznali, że jest sprawiedliwość”².

Oryginalny tekst qumrański Hi 19, 29–20, 6, który jest przedmiotem naszego studium, znajduje się w edycji oksfordzkiej³.

DJD XXIII, s. 93, Kol. III – Hiob 19, 29–20, 6

באיש^{19,29}

ענא צפר נעמתיא ואמר לאיוןב^{20,1}

לכן לבבי ין²

Zły
Zabrał głos Sofar
Naamita i rzekł
do Hioba
Dlatego moje serce
będzie...

¹ R.E. Brown, J.A. Fitzmyer, R.E. Murphy, *Katolicki komentarz biblijny*, Warszawa 2 2004, s. 449.

² Cz. Jakubiec, *Księga Hioba (Pismo Święte Starego Testamentu VII,1)*, Poznań 1974, s. 151.

³ F. García Martínez, E.J.C. Tigchelaar, A.S. van der Woude, *Discoveries in the Judean Desert XXIII, Qumran Cave 11. 11Q 2–18; 11Q 20–31*, Oxford 1998, s. 93 (dalej: DJD XXIII).

קללתי אשמע ורוןח³

ידעת מן עלמא מן דין⁴

ארעה⁵ ארו מבע רשיעין

לעבע תעדא] הן⁶

] תסוק לשמייא גאותה ואנפה לענניא
O mojej hańbie słyszę
i duch...
Ty znasz (to) od dawna,
odkąd
ziemia.⁵ Oto radość
niegodziwców
przemija szybko.⁶ Chociaż
wznosi się do nieba jego
pycha, a twarz jego
ku chmurom.

Komentarz

Hiob 19, 29

BT: *Wy sami drżycie przed mieczem, bo gniew za grzechy zapłonie. Wiedźcie, że sądy istnieją.*

Wiersz Hi 19, 29 zawiera jeden wyraz באיש, który jest przymiotnikiem o znaczeniu „zły” w l. poj., *status absolutus*, rodzaj męski⁴.

Istnieje również możliwość połączenia partykuły ב „w, przy, przez, na” i rzeczownika איש „człowiek”, jak to spotykamy w aramejskim imperialnym. Natomiast w tekstach qumrańskich taka możliwość nie zachodzi. Wypada jedynie przyjąć formę באיש „zły”, która często występuje w tekstach qumrańskich⁵.

Wyrażenie באיש „zły” nie ma ekwiwalentu w tekście masoreckim, a jedynie mogłoby służyć jako apozycja hebrajskiego wyrazu דין „sąd”⁶.

Hiob 20, 1

BT: *Wtedy zabrał głos Sofar z Naamy i rzekł:*

Wydanie oksfordzkie⁷ i propozycja K. Beyera⁸ w ramach rekonstrukcji zostawiają jedną spółgłoskę Bet ב, która stanowiłaby

⁴ K. Beyer, *Die aramäischen Texte vom Toten Meer*, Göttingen 1984, s. 528 (dalej: ATTM).

⁵ J.P.M. van der Ploeg, A.S. van der Woude, *Le targum de Job de la Grotte XI de Qumrân*, Leiden 1971, s. 16 (dalej: Ploeg-Woude).

⁶ DJD XXIII, s. 94.

⁷ DJD XXIII, s. 93.

⁸ ATTM, s. 285.

zakończenie wyrazu **לאיוב** „dla Hioba”. To wyrażenie byłoby dodatkiem do tekstu masoreckiego i wypełnieniem szerokości tekstu kolumny⁹. W ten sposób tekst qumrański wprowadzałby na zakończenie linii wiersza wyrażenie w celowniku.

Nawiązując do tekstu masoreckiego, wydawcy edycji oksfordzkiej rekonstruują ten wiersz następująco: **צפר נעמתיה ואמר לאיוב ענא** [ענא]. Pierwszy wyraz **ענא** „zabrał głos”, który jest czasownikiem, występuje w związku syntaktycznym ze spójnikiem waw ו i czasownikiem **אמר** „rzekł”¹⁰.

Wyrazy drugi, trzeci i piąty są nazwami osobowymi.

Hiob 20, 2

BT: *Zaprawdę, odpowiedź moją dyktuje niepokój wywołany wewnętrznym wzburzeniem.*

Paralele biblijne:

TrgQ: **לכן לבבי ין** „Dlatego moje serce będzie...”

TM: **לְכֵן שְׁעָפִי יִשְׁבּוּנִי**

LXX: *Οὐχ οὕτως ὑπελάμβανον ἀντερεῖν σε ταῦτα*

RtrgHi: **מטול דרעיוניי מתיבין לי**

P: **כִּלְכֵּן לִבִּי יִנְּ**

Wiersz Hi 20, 2 posiada dwa wyrazy i jedną spółgłoskę jod י.

Pierwszy wyraz **לכן** może pełnić funkcję przysłówka i spójnika. W naszym wierszu jest przysłówkiem „dlatego” jako hebraizmem¹¹.

Drugi wyraz **לבבי** „moje serce” jest złożeniem z rzeczownika **לבב** „serce” i sufiksu 1 os. l. poj. י. Ta forma występuje również w tekstach z Hermopolis i inskrypcjach aramejskich. Ponadto występują dwie pokrewne formy:

a) **לבי** (Qumran) – Dn 7, 28; Apokryphon Genesis 2, 1.2.11; Levi 33, 13; Hi 31, 9,

b) **ליבי** (Mird) 1.10.¹².

Spółgłoska jod י z trzeciego wyrazu sugeruje jedynie istnienie formy imperfektywnej. Wydawcy oksfordzcy sugerują formę **יתִבְנִי** na

⁹ DJD XXIII, s. 94.

¹⁰ ATTM, s. 661.

¹¹ ATTM, s. 607.

¹² ATTM, a. 616.

wzór formy masoreckiej **וַיִּשְׁבוּנִי**¹³, a wydawcy *editio princeps* sugerują ogólnie formę czasownikową¹⁴.

Wnioski:

1. Prepozycja targumu qumrańskiego **לְכֹן** „dlatego” jest wierną kopią hebrajskiej partykuły **לְכֹן**. W targumie rabinicznym i tekście Peszitty występują paralelne partykuły: **מִטּוּל** i **מִלְּ**. Aramejski przysłówek **מִטּוּל** ma kilka znaczeń: „z powodu, dlatego, ponieważ, aby, dlaczego”¹⁵ i nie występuje w tekstach qumrańskich¹⁶. Syryjska partykuła **מִלְּ** ma znaczenie „ponieważ, z powodu”¹⁷. Hebrajska prepozycja **לְכֹן** została oddana przez cztery wyrażenia adverbialne: **διὰ τοῦτο, οὕτως, οὐδ’ οὕτως, οὐχ οὕτως**¹⁸. W tekście Hi 20, 2 występuje wyrażenie **οὐχ οὕτως** „nie tak”, które jest dosłownym przekładem hebrajskiej prepozycji **לְכֹן**¹⁹.
2. Drugie wyrażenie targumu qumrańskiego **לְבַבִּי** „moje serce” koresponduje do następujących terminów: TM: **שְׁעָפִי**; RtrgHi: **רַעֲיוֹנִי**; P: **שְׁלַחֵ**.

Wyrażenie hebrajskie **שְׁעָפִי** składa się z rzeczownika **שְׁעָפָה** „zatrważająca myśl” w l. mn. w *status constructus* w połączeniu z zaimkiem sufigowanym 1. os. l. poj. „mój”²⁰.

Wyrażenie targumu rabinicznego **רַעֲיוֹנִי** („moje myśli”) jest złożeniem z rzeczownika w l. mn. *status constructus*, który ma trzy formy graficzne: **רַעֲיוֹנָא**, **רַעֲיוֹנָא**, **רַעֲיוֹנָא** („myślenie, myśl, rozum”)²¹ oraz zaimka sufigowanego l. poj. „mój”. Nasza forma **רַעֲיוֹנִי** pochodzi od formy graficznej **רַעֲיוֹנָא** i występuje w Księdze Hioba w Hi 1, 5; 17, 11.

Paralelne wyrażenie syryjskie **שְׁלַחֵ** „moje chodzenie” składa się z rzeczownika **שְׁלַח** „chodzenie” i zaimka sufigowanego 1. os.

¹³ DJD XXIII, s. 94.

¹⁴ Ploeg-Woude, s. 16.

¹⁵ G. Dalman, *Aramäisch-Neuhebräisches Handwörterbuch zu Targum, Talmud und Midrasch*, Frankfurt 1922, s. 232.

¹⁶ ATTM, s. 622.

¹⁷ R. Payne Smith, *A Compendius Syriac Dictionary*, Oxford 4 1976, s. 267 (dalej: CDS).

¹⁸ T. Muraoka, *Hebrew/Aramaic Index to the Septuagint*, Grand Rapids 1998, s. 75.

¹⁹ J. Lust, E. Eynikel, K. Hauspie, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, Stuttgart 1996, s. 343.

²⁰ L. Koehler, W. Baumgartner, J.J. Stamm, *Wielki Słownik Hebrajsko-Polski i Aramejsko-Polski Starego Testamentu*, Warszawa 2008, t. 1, s. 364–365 (dalej: Koehler, Baumgartner, Stamm).

²¹ J. Levy, *Chaldäisches Wörterbuch über die Targumim*, Köln 1959, t. 2, s. 432 (dalej: Levy).

l. poj. „mój”²². Forma zaś syryjska ܠܚܘܒܐ jest identycznym odpowiednikiem aramejskiej formy targumu rabinicznego ܠܚܘܒܐ²³.

Hiob 20, 3

BT: *Sluchając łajzą złośliwych, duch mądry gotuje odpowiedź.*

Paralele biblijne:

TrgQ: ܠܠܬܝ ܐܫܡܥ ܘܪܘܢܗ] ܩ „O mojej hańbie słyszę i duch...”

TM: ܒܠܦܘܬܝ ܐܫܡܥ ܘܪܘܢܗ

LXX: παιδείαν ἐντροπῆς μου ἀκούσομαι καὶ πνεῦμα

RtrgHi: מרדותא דכסופי אשמע והיך פרחא² וכפוחא³ ונפוחא

P: ܠܚܘܒܐ ܠܚܘܒܐ ܠܚܘܒܐ ܠܚܘܒܐ ܠܚܘܒܐ ܠܚܘܒܐ

W tekstach qumrańskich zachowały się trzy wyrazy w wierszu Hi 20, 3.

Jako wyraz pierwszy reprezentują cztery spółgłoski ܠܠܬܝ, które dopiero w połączeniu z spółgłoską ܩ tworzą logiczne wyrażenie ܠܠܬܝ ܩ „moja hańba”, porównując z tekstem masoreckim ܒܠܦܘܬܝ, który ma to samo znaczenie²⁴.

Drugi wyraz ܐܫܡܥ „słyszę” jest to 1. os. l. poj. *Imperfectum Peal* od formy podstawowej ܫܡܥ „słyszeć”²⁵.

Trzeci wyraz jest złożeniem ܘܪܘܢܗ ze spójnika waw ܘ i rzeczownika ܪܘܢܗ „duch”.

Wnioski:

1. Pierwsze wyrażenie targumu qumrańskiego ܠܠܬܝ ܩ „moja hańba” posiada paralelne odpowiedniki w porównywanych wersjach: TM: ܒܠܦܘܬܝ; RtrgHi: ܕܫܘܦܝ; P: ܠܚܘܒܐ; LXX: ἐντροπῆς μου. Wyrażenie syryjskiej Peszitty ܠܚܘܒܐ „moje napomnienie” odbiega znaczeniem od porównywanych wyrażień²⁶.
2. Drugie wyrażenie targumu qumrańskiego ܐܫܡܥ „słyszę” posiada identyczne odpowiedniki w poszczególnych wersjach: TM: ܐܫܡܥ; LXX: ἀκούσομαι; RtrgHi: ܐܫܡܥ; P: ܐܫܡܥ.

²² M. Sokoloff, *A Syriac Lexicon*, Winona Lake-Piscataway 2009, s. 344 (dalej: Sokoloff, *Syriac Lexicon*).

²³ Levy, s. 432.

²⁴ DJD XXIII, s. 94.

²⁵ ATTM, s. 714

²⁶ Sokoloff, *Syriac Lexicon*, s. 760.

3. Trzecie wyrażenie targumu qumrańskiego [רוּחַ] „I duch” posiada ekwiwalentne odpowiedniki w następujących wersjach:

TM: רוח; LXX: *καὶ πνεῦμα*; P: *רוּחַ*.

Rękopisy targumu rabinicznego proponują trzy możliwości translacyjne. Pierwsza możliwość proponuje termin **רוּחַ פְּרַחָא** „i jak szarańcza”, nawiązując do terminu Septuaginty *βροῦχος*. Zdaniem J. Levy’ego²⁷, termin **פְּרַחָא** uległ zepsuciu i ta forma pochodziłaby od **כְּרַחָא** „jak duch”. Druga możliwość jest reprezentowana przez formę **וּכְפּוּחָא** „i jak wiatr”²⁸. Trzecia możliwość jest reprezentowana przez formę **וּנְפּוּחָא** „i dający tchnienie”²⁹.

Hi 20, 4

BT: *Czyż nie wiesz? Od dawien dawna, odkąd jest człowiek na ziemi,*

Paralele biblijne:

TrgQ: ידעת מן עלמא מן דני ארעה: „Ty znasz (to) od dawna, odkąd ziemia”

TM: הַזֹּאת יָדַעְתָּ מִנִּי-עַד מִנִּי שֵׁים אֲדָם עַל־יְאֲרֵץ

LXX: *μη ταῦτα ἔγνωσ ἀπό τοῦ ἔτι ἀφ’ οὗ ἐτέθη ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς*

RtrgHi: הדא ידעתא מן אוולא מן עדן דישתווי בר נש עלוי ארעא

P: סדא ג. חגל סך חלכא סך ג. אדאכ, אדאכ ג. אדאכ

Wiersz Hi 20, 4 w Qumran posiada sześć wyrazów [ידעת מן עלמא מן דני].

Wyraz pierwszy, rekonstruowany jako ידעת, „znasz” jest 2. os. l. poj. r. m. *Perfectum Peal* od formy podstawowej ידע „znać, wiedzieć”. Ta forma ponadto występuje w Qumran w Dn 5, 22; Hi 38, 4 oraz jako 1. os. l. poj. *Perfectum Peal*: Dn 4, 6; Henoch 93, 2; Hi 21, 27; 29, 16; 42, 2³⁰.

Drugi wyraz מן „od, z” jest partykułą, która z następnym rzeczownikiem **עלמא** „wieczność, najodleglejszy czas” tworzy zleksykalizowane wyrażenie „od dawna”³¹.

²⁷ Levy, t. 2, s. 289.

²⁸ Levy, t. 2, s. 256.

²⁹ Levy, t. 2, s. 119.

³⁰ ATTM, s. 593.

³¹ ATTM, s. 659.

Czwarty wyraz מן jest już wspomnianą partykułą, która może się łączyć z następnym zaimkiem względnym די i tworzy związki leksykalne o znaczeniu czasowym „gdy, kiedy” lub przyczynowym „bo, albowiem, żeby”³².

W szóstym wyrazie zachowała się tylko spółgłoska he ה, która służy do utworzenia formy rekonstruowanej ארע[ה] „ziemia”³³.

Wnioski:

1. Pierwszy wyraz targumu qumrańskiego יד[ע]ת „ty znasz” jest formą czasownikową, która posiada identyczne odpowiedniki w poszczególnych wersjach co do liczby, osoby i kategorii: TM: ידע[ת]; LXX: *ἔγινος*; RtrgHi: ידעתא; P: ידע.
2. Drugie wyrażenie מן עלמא „od dawna” jest związkiem leksykalnym posiadającym identyczne odpowiedniki: TM: מני-עד; RtrgHi: מן אולא; P: מן עלמא; Syroheksapla: *ἀπ' αἰῶνος*³⁴.
3. Trzeci związek leksykalny מן ד[ן] „odkąd” posiada następujące paralelne ekwiwalenty: TM: מני; LXX: *ἀφ' οὗ*; RtrgHi: מן עדן; P: מן עדן.
Wydawcy *editio princeps* sugerują, aby spółgłoski Dalet ד czytać jako spółgłoskę Zajin ז i wówczas można czytać wyrażenie jako מן זמן „od czasu”³⁵, co współbrzmiałoby poprawniej z wyrażeniem z targumu rabinicznego: מן עדן „od czasu”³⁶.
4. Ostatni wyraz ארע[ה] „ziemia” rekonstruowany posiada następujące ekwiwalentne odpowiedniki: TM: ארץ; LXX: *ἡς ἡς*; RtrgHi: ארעא; P: ארעא.

Hiob 20, 5

BT: *radość występnych jest krótka, szczęście niewiernego trwa chwilę,*

Paralele biblijne:

TrgQ: ארו מבע רשע[ין] [לעבע תעדא] „Oto radość niegodziwców przemija szybko”

TM: כִּי רִנַּת רְשָׁעִים מְקֻרֹב וְשִׂמְחַת חַנּוּף עֲדֵי-רָנֵעַ

³² ATTM, s. 627.

³³ DJD XXIII, s.94.

³⁴ J. Ziegler, *Iob, (Septuaginta XI,4)*, Göttingen 1982, s. 297.

³⁵ Ploeg-Woude, s. 17.

³⁶ ATTM, s. 653.

LXX: *εὐφροσύνη γὰρ ἀσεβῶν πτώμα ἐξαισίον χαρμονή δέ παρανόμων ἀπόλεια*

Rtrg: ארום בועת רשיעי שיציא בעגל וחדוות דילטור עד שעתא

P: ארום בועת רשיעי שיציא בעגל וחדוות דילטור עד שעתא

Wiersz Hi 20, 5 zawiera pięć wyrazów [רשיעין] לעבע תעדא ארו מבע.

Pierwszy wyraz ארו „oto” jest partykułą w funkcji wykrzyknika i partykułą wprowadzającą zdania przyczynowe oraz koresponduje do hebrajskiej partykuły, która wprowadza zdania podrzędne³⁷.

Drugi wyraz מבע „radość” jest to *infinitivus constructus* od formy podstawowej בוע „radować się”³⁸.

Trzeci wyraz רשיעין „niegodziwi” pełni tutaj jako przymiotnik funkcję przydawki³⁹. Występuje w formie *status absolutus*; podobnie jak w: Hi 19, 18; 22, 18; 27, 13; 40, 12.

Czwarty wyraz לעבע „szybko” jest złożeniem zleksykalizowanym z partykuły lamed ל i formy czasownikowej, która zarazem może być formą rzeczownika עבע. W podstawowej formie czasownikowej עבע „spieszyć” w *Imperfectum* następuje zamiana trzeciej spółgłoski ajin ע na qof ק; עבק. Podobnie jest z rzeczownikiem עבע „pośpiech”, który przyjmuje w l. poj. *status absolutus* postać עבק. Również podobnie forma adverbialna לעבע „szybko” ma podwójną postać: לע(ו)בק/ע⁴⁰.

Piąty wyraz תעדא „przemija” jest to 3. os. l. poj. r. ż. *Imperfectum Peal* od formy עדי, która w 3. os. l. poj. r. m. występuje w podwójnej formie: עדה, עדא⁴¹.

Wnioski:

1. Fraza zdaniowa targumu qumrańskiego [רשיעין] ארו מבע רשיעי posiada ekwiwalentne odpowiedniki w następujących wersjach:

TM: כּי רַנַּנְתָּ רְשָׁעִים ; LXX: *εὐφροσύνη γὰρ ἀσεβῶν*

RtrgHi: ארום בועת רשיעי ; P: ארום בועת רשיעי שיציא בעגל וחדוות דילטור עד שעתא

³⁷ ATTM, s. 521–522.

³⁸ ATTM, s. 529.

³⁹ ATTM, s. 698.

⁴⁰ ATTM, s. 651.

⁴¹ ATTM, s. 651–652.

2. Wyrażenie targumu qumrańskiego **לעבע תעדא** „przemija szybko” posiada paralelne odpowiedniki: TM: **עדי־רנע**; RtrgHi: **עד שעתא**; P: **עד שעתא**.
3. Tekst LXX *ἀπώλεια* „zguba, ztrata, destrukcja”⁴² jeszcze wyraźniej przyspiesza przemijanie radości bezbożnych **תעדא לעבע**.

Hiob 20, 6

BT: *choć w pysze chce sięgać po niebo i głową dotykać obłoków.*

Paralele biblijne:

TrgQ: [תסוק לשמיא נאותה ואנ]פה לענניא] wznosi się do nieba jego pycha a twarz jego ku chmurom.

TM: **וראשו לעב יניע**

LXX: *ἡ δὲ θυσία αὐτοῦ νεφῶν ἀψήται*

RtrgHi: **ורישיה לעננא יטמי**

P: **ורישיה לעננא יטמי**

W wierszu Hi 20, 6 zachowały się dwie spółgłoski פה i jeden wyraz לענניא „ku chmurom”. Dwie spółgłoski פה służą do tworzenia formy rekonstruowanej אנפה „jego twarz”, przed którą w nawiasie wydawcy oksfordzcy umieszczają zdania na wzór lekcji hebrajskiej: **הן** [תסוק לשמיא נאותה ואנ]פה „Chociaż wznosi się do nieba jego pycha, a twarz jego”⁴³. Forma אנפה „jego twarz” gramatycznie jest trochę niezręczna, gdyż oczekiwaloby się formy אנפוה⁴⁴.

Drugi wyraz לענניא jest złożeniem z partykuły lamed ל „ku, do” i rzeczownika w l. mn. *status emphaticus* ענניא „chmury” od formy podstawowej ענן⁴⁵.

Wnioski:

1. Związek frazeologiczny [אנ]פה לענניא „a twarz jego ku chmurom” występujący w targumie qumrańskim posiada ekwiwalentne odpowiedniki w następujących wersjach:

TM: **וראשו לעב**; RtrgHi: **ורישיה לעננא**; P: **ורישיה לעננא**.

⁴² Z. Abramowiczówna, *Słownik grecko-polski*, Warszawa 1958, t. 1, s. 316.

⁴³ DJD XXIII, s. 93.

⁴⁴ DJD XXIII, s. 94.

⁴⁵ ATTM, s. 662.

2. Tekst Septuaginty odbiega od tekstu hebrajskiego i aramejskiego i wnosi nowy element zamiast głowy, a mianowicie „ofiara”: *ἡ δὲ θυσία αὐτοῦ νεφῶν ἄφηται* „zaś jego ofiara wznosi się ku chmurom”.

Podsumowanie

W niniejszym studium komparatystycznym porównywaliśmy tekst aramejski z 11 Groty z Qumran Księgi Hioba 19, 29–20, 6 z rabinicznym tekstem Księgi Hioba w języku aramejskim znanym od średniowiecza w opracowaniu krytycznym Davida Steca⁴⁶. Ponadto badaliśmy podobieństwa i różnice z tekstem masoreckim⁴⁷, z tekstem greckim Septuaginty⁴⁸ i z syryjskim tekstem Peszitty⁴⁹.

Słownictwo targumu qumrańskiego na przykładzie analizowanego fragmentu Hi 19, 29–20, 6 wskazuje na identyczność form językowych, paralelne wyrażenia i różnice translacyjne. Paralelne słownictwo aramejskie zaś wskazuje na bogactwo tegoż języka.

1. Translacyjna identyczność semantyczna i leksykalna:

- a) Hi 20, 2

„dlatego” – TrgQ: לכן ; TM: לָכֵן

„dlatego, ponieważ” – RtrgHi: מִטּוֹל ; P: ܡܢ ܗܘܝܐ

- b) Hi 20, 3

Identyczność formy czasownikowej אשמע „słyszę”:

TrgQ: אֶשְׁמַע; TM: אֶשְׁמָע ; LXX: ἀκούσομαι ;

RtrgHi: אֶשְׁמַע ; P: ܐܫܡܥ.

Identyczność rzeczownika i spójnika TrgQ: [וְרוּחַ] „i duch”:

TM: וְרוּחַ ; LXX: καὶ πνεῦμα ; P: ܘܪܘܚܐ □

- c) Hi 20, 4

Czasownik יד[ע]ת „znasz”:

TrgQ: יד[ע]ת ; TM: יָדַעְתָּ ; LXX: ἔγνωσ ; RtrgHi: יָדַעְתָּ ;

P: ܝܕܥܬܐ □

Identyczność rzeczownika i partykuły:

TrgQ: מִן עַלְמָא ; P: ܡܢ ܥܠܡܐ

Identyczność rzeczownika „ziemia”:

⁴⁶ D. Stec, *The Text of the Targum of Job*, Leiden 1994.

⁴⁷ *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Stuttgart 4 1990.

⁴⁸ J. Ziegler, dz. cyt.

⁴⁹ L.G. Rignell, *Job (Vetus Testamentum Syriace, pars II, fasciculus ia)*, Leiden 1982.

TrgQ: ארע[ה] : TM: אָרֶיךָ ; LXX: τῆς γῆς ; RtrgHi: ארעא ;
P: ארע

d) Hi 20, 5

Identyczność partykuły ארו „bowiem, oto”:

TrgQ: ארו ; TM: כִּי ; LXX: γὰρ ; RtrgHi: ארום ; P: ארו

Identyczność formy מבע „radość”:

TrgQ: מבע ; LXX: εὐφροσύνη ; RtrgHi: בועת ;

P: אסלללללללל „ich radość”.

Identyczność nazwy osobowej [רשיע] „złoczyńcy”:

TrgQ: [רשיע] ; TM: רשעים ; RtrgHi: רשיעי ; P: רשיע

e) Hi 20, 6

Identyczność wyrażenia „i głowa jego”

(spójnik+rzeczownik+sufiks):

TM: וראשו ; RtrgHi: ורשייה ; P: ארו

2. Translacyjne paralelne słownictwo:

a) Hi 20,2 – „moje serce” – TrgQ: לבבי ; TM: שֶׁפִּי ; RtrgHi: רעיוני ; P: אסללל ;

b) Hi 20, 3 – „i duch” – TrgQ: [ורו]ח ; RtrgHi: ונפוחא³ ; P: אפרחא אכפוחא ;

c) Hi 20,4 – „odkąd” – TrgQ: מן ד[י] ; TM: מְנִי ; LXX: ἀφ’ οὗ ; RtrgHi: מן עדן ; P: אכג ;

d) Hi 20, 5 – „szybko przemija” – TrgQ: לעבע תעדא ; TM: עדי־רנע ; P: אכא אכא ;

e) Hi 20,6 – „i twarz” – TrgQ: ואנ[פה] ; TM: וראשו ; RtrgHi: ורשייה ; P: אכא אכא ;

3. Różnice translacyjne:

a) dodany wyraz

Hi 19, 29 – TrgQ: באיש „zły”,

Hi 20, 1 – TrgQ: לאיוב „dla Hioba”;

b) Hi 20, 2 – fraza nominalna # fraza czasownikowa

TrgQ: לכן לבבי „dlatego moje serce”

LXX: Οὐχ οὕτως ὑπελάμβανον ἀντερεῖν □” „ja więc nie zakładałem mówić przeciw”;

c) Hi 20, 5 – określenie czasownikowe # rzeczownik

TrgQ: לעבע תעדא „szybko przemija”; LXX: ἀπόλεια „zguba”;

d) Hi 20, 6 – twarz # ofiara

TrgQ: ואנ[פה] לענניא „jego twarz ku chmurom”

LXX: ἡ δὲ θυσία αὐτοῦ νεφῶν ἀψιγται „ofiara jego ku chmurom wznosi się”

Summary

Targum of Job 19:29 – 20:6 in Qumran

The Aramaic fragment of Job 19:29-20:6 discovered in Qumran Cave 11 has been compared with other biblical versions – the Masoretic Text, the Rabbinic version, the Septuagint and the Syriac Peshitta.

A comparison of the biblical versions reveals total and partial equivalence at semantic and lexical levels.

Multiple translations of the biblical versions were expressed through parallel vocabularies and discrepancies concerning persons, nouns and verbs.